

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalinete õpetamine põhikoolis õppekava

Charlyz VihmaPisar Zobel ja Liisa Koppel
TASUTA MENSTRUAALTARVIKUTE PAKKUMINE TARTU KOOLIDES JA ÕPILASTE
KOGEMUS SEoses MENSTRUATSIOONIGA
Bakalaureusetöö

Juhendaja: haridusuuringute lektor Gerli Silm

Tartu 2024

Kokkuvõte

Tasuta menstruaaltarvikute pakkumine Tartu koolides ja õpilaste kogemus seoses menstruatsiooniga

Menstruatsiooni kogeb umbes 50% inimestest, sealhulgas ka kooliõpilased. Varasematest uuringutest on selgunud, et menstruaaltarvikute kättesaadavus on probleem, mis vajab lahendamist. Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja kui paljud Tartu linna koolid pakuvad õpilastele 2023/2024 õppeaastal tasuta hügieenisidemeid ja mis põhjustel on seda otsustatud teha/mitte teha, selgitada välja koolinoorte kogemus seoses menstruatsiooniga ja menstruaaltarvikute kättesaadavusega. Uuringuks kasutati autorite poolt küsimustikuga kogutud kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid andmeid koolitöötajatelt (uuring 1) ja “Tartu Kooliside” projekti eestvedaja poolt kogutud andmeid õpilastelt (uuring 2). Uuring 1 näitab, et tasuta menstruaaltarvikud on olemas enamikes Tartu koolides. Uuring 2 näitab, et 66% vastanutest on pidanud menstruatsiooni tõttu koolist või huvitegevusest kõrvale jääma ning 26% vastanutest on kogunud raskusi menstruaaltarvikute hankimisega.

Võtmesõnad: menstruatsioon, menstruaaltarvikud, üldhariduskoolid, menstrueerivad inimesed

Abstract

Provision of free menstrual supplies in Tartu schools and students' experience with menstruation

The aim of the thesis was to find out how many schools in Tartu city have offered sanitary pads to pupils in the school year 2023/2024 and for what reasons they have decided to do so/not to do so, to find out about the experience of pupil with menstruation and the availability of menstrual supplies. Data for the thesis was collected from school employees and pupils with two surveys using mixed methods. Study 1 shows that free menstrual supplies are available in most Tartu schools. Study 2 found that 66% of respondents had experienced absence from school or extracurricular activities due to menstruation and 26% reported having experienced difficulties obtaining menstrual supplies.

Keywords: menstruation, menstrual supplies, general education schools, menstruating people

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline ülevaade.....	5
1.1 Tasuta menstruaalravikute vajadusest.....	5
1.2 Tasuta menstruaalravikute jagamise programmide näited riigiti.....	6
2. Metoodika.....	8
2.1 Valim.....	8
2.2 Andmekogumine.....	8
2.3 Andmeanalüüs.....	9
3. Tulemused.....	10
3.1 Tasuta menstruaalravikute pakkumine Tartu koolides.....	10
3.2 Põhjused tasuta menstruaalravikute pakkumiseks/mitte pakkumiseks.....	11
3.3 Koolinoorte kogemused seoses menstruatsiooni ja menstruaalravikute kättesaadavusega.....	12
Arutelu.....	13
Tänuõnad.....	17
Autorsuse kinnitus.....	17
Kasutatud kirjandus.....	18
Lisad.....	21
Lisa 1. Pöördumiskiri.....	21
Lisa 2. Koolidele saadetud küsimustik.....	22
Lisa 3. Küsimustik, Padar.....	27

Sissejuhatus

Maaailmas kogeb menstruatsiooni igakuiselt umbes 1,8 miljardit inimest (Rohatgi & Dash, 2023) ning Eestis peaaegu 300 000 inimest (Aug, 2022). Menstruatsioon kestab umbes 3–7 päeva ning sellel ajal on vaja kasutada menstruaalravikuid, näiteks sidemeid, tampoone, menstruaalanumat vms. Menstruatsiooni kogevad peamiselt naised, kuid ka osad transsoolised mehed ja mittebinaarsed inimesed. Sellest tulenevalt otsustasid autorid bakalaureusetöös kasutada võimalusel kaasavat terminit “menstrueerivad inimesed/õpilased”.

Menstruatsioon algab umbes kaheteistkümnendal eluaastal (Wood White, 2018) ning lõpeb umbes viiekümnendal eluaastal (Stewart, 2023). Sinna ajavahemikku mahub mitmeid aastaid, mil menstrueeriv inimene veedab suure osa oma ajast haridusasutustes. Ameerika Ühendriikides läbiviidud uuringust (Billingsley *et al.*, 2020) selgus, et umbes viiendik menstrueerivatest õpilastest on pidanud koolist puuduma, kuna neil polnud menstruaalravikuid. Sarnaseid uuringuid pole Eestis läbi viidud, kuid puudub alus eelduseks, et probleem on Eestis väiksem.

Eestis on menstruaalravikutele käibemaks 22% erinevalt näiteks Iirimaast, kus käibemaks menstruaalravikutele on 0% (States with..., 2020). Kõrge käibemaks teeb Eestis hügieeniks vajalike ravikute ostmise raskendatuks. Eesti Vabariigi põhiseaduses on kirjas: “Igaühel on õigus haridusele” (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2015 § 37), mis tähendab, et Eesti riik peaks toetama ka menstruatsiooni ajal koolis käimist. Soome (Koskenniemi, 2023) ja Šotimaa (Scottish Government, 2021) on ühed esimestest riikidest, kes 2022. aastal algatasid tasuta hügieenitarvete jagamise üldhariduskoolides, ülikoolides ja muudes avalikes asutustes. Muudatuse põhilisteks argumentideks on võrdsuse tagamine – nii sooline kui ka finantsiline ning soov kaotada menstruatsiooniga seotud häbitunne ühiskonnas. Eestis on samuti märgatud probleemi ning seda lahendama asutud. Näiteks Eesti Lennuakadeemia hakkas omal algatusel 2020. aastal kooli tualettruumides tasuta menstruaalravikuid pakkuma. Lennuakadeemia raporteeris (vt täpsemalt Miil, 2021), et selleks kulub ühe menstrueeriva õpilase kohta kolm eurot aastas.

Selleks, et ka Eesti riik langetaks menstruaalravikute käibemaksu ning muudaks ravikud inimestele kättesaadavamaks kirjutas Eveliis Padar 2021. aastal rahvaalgatuse (Padar, 2021), kuid 3256st allkirjast ei piisanud, et riigikogu ettepaneku vastu võtaks. Padar asutas samal aastal MTÜ Päevad ja Ööd, et probleemi lahendamise jätkata ning algatas “Tartu Kooliside” projekti, mille

tulemusel said Tartu koolid linnavalitsuse poolt 70 000 hügieenisidet (Orav, 2022). “Tartu Kooliside” projekti eestvedaja poolt läbi viidud küsitluse põhjal teame, et 2022/2023 õppeaastal osales projektis 31 kooli ehk kõik Tartu linna üldhariduskoolid (Üldhariduskoolid, 2022). Küsitluses uuriti õpilaste kogemuste kohta seoses menstruatsiooniga ja menstuaaltarvikute kättesaadavusega. Samas puudub teave, kui palju koole osaleb 2023/2024 õppeaastal projektis ja mis on osalemise/mitteosalemise põhjused. Käesolevas töös sooviti koolide osalemise kohta täpsemalt teada saada ning analüüsida varasema küsitluse tulemusi seoses õpilaste kogemustega.

Töö teoreetiline osa koosneb kahest alapeatükist. Esimeses alapeatükis räägitakse tasuta menstuaaltarvikute vajadusest ja teises alapeatükis tasuta menstuaaltarvikute jagamise programmidest riigiti.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Tasuta menstuaaltarvikute vajadusest

Varasemalt läbi viidud uuringutest selgub, et 20% menstrueerivatest õpilastest on pidanud koolist menstruatsiooni tõttu puuduma (Wall *et al.*, 2020; Sivakami *et al.*, 2019). Põhjusteks võivad olla menstruatsiooniga kaasnev valu ja hirm lekete ees (Sivakami *et al.*, 2019), koolis kehtestatud piirangud tualettruumi kasutamiseks (Grant *et al.*, 2013) ning võimetus menstuaaltarvikute hankimiseks (Cotropia, 2019).

Šotimaal tehtud uuringus vastas üle 10% menstrueerivatest inimestest, et kui neil puuduvad majanduslikel põhjustel võimalused menstuaaltarvikute ostmiseks, siis kannavad nad olemasolevaid tarvikuid pikemat aega, kui tootjate poolt on soovitatud (Scottish Government, 2022). Sellised ebahügieenilised vahendid tekitavad suurema tõenäosusega urogenitaalsüsteemi infektsioone ehk osutuvad riskiks menstrueeriva inimese tervisele (Wall *et al.*, 2020; Mayo Clinic, 2022). Eriti aktuaalne on see madalama sotsiaalmajandusliku seisuga riikides näiteks Malawis, kus umbes 66% õpilastest kasutab riidetükke, mis pole lekkekindlad (Grant *et al.*, 2013) ning Indias, kus sarnaseid riidetükke kasutab 28% õpilastest (Sivakami *et al.*, 2019).

Võiks olla loomulik, et menstuaaltarvikud on kättesaadavad tualettruumides üle maailma. Illustreeriva paralleeli toob Wall (2020: 1) näiteks enda artiklis: “Me eeldame, et koolides ja teistes avalike asutuste tualettruumides on olemas vahendid meie vajaduste jaoks, seep ja vesi pesemiseks ning tualettpaber enda puhastamiseks. Kui pakkuda välja, et kõik peaksid tualettpaberit ise kaasas kandma, siis vallanduks rahvas vastuhakk”. Hügieeni tagava vahendi

kaasas kandmine on aga paljude eestlaste reaalsus, sest menstruaatsioon võib alata ükskõik millal ning tualettruumides puuduvad menstruaalvarvikud.

Järgnevalt antakse ülevaade tasuta menstruaalvarvikute jagamise programmidest, mida on erinevates riikides rakendatud

1.2 Tasuta menstruaalvarvikute jagamise programmide näited riigiti

Šotimaa

Nagu sissejuhatuses välja toodi, oli Šotimaa üheks esimeseks riigiks, kes 2020. aastal hakkas pakkuma tasuta menstruaatsioonivahendeid üldhariduskoolides (Scottish Government, 2021). Seal on suureks eestvedajaks osühing “Hey girls...”, kes alustas jätkusuutlike menstruaalvarvikute müümisega, kuid samuti toetavad tasuta menstruaalvarvikute jagamist koolides. Nende enda veebipoes on ka kampaania, kui ostad menstruaalvarviku, siis tänu ostule saab abivajaja tasuta vajaliku vahendi (Hey girls..., 2022). Samuti on nende tiim olnud ka PickupMyPeriod (Scottish Government..., 2022) rakenduse loomise juures. Rakendusest saab leida inimesele kõige lähemal asuva menstruaalvarvete punkti, kust saab tasuta vahendeid võtta. Osühing teeb koostööd valitsusega.

Soome

Šotimaa eeskujul võttis 2021. aasta lõpus Soome valitsus vastu otsuse katsetada neljas Helsinki üldhariduskoolis tasuta menstruaalvarvikute jagamise programmi (Koskenniemi, 2023). Eesmärgiks oli menstruaalvaesust vähendada ja näidata, et menstruaatsioon on loomulik elu osa. Programmi kestuse vältel said õpilased igas kuus ühel korral võtta endale sobiva koguse menstruaalvarvikuid. Pakuti hügieenisidemeid ja tampoone kui ka menstruaalanumat. Pilootprojektis osales 753 menstrueerivat õpilast, kellelt küsiti ka tagasisidet. 18% vastanutest ütles, et rahalised piirangud on takistanud neid menstruaalvarvikute ostmisel. 8% ütles, et nad on koolist puudunud, sest neil ei olnud menstruaalvarvikuid. Pea pooled vastanutest tõid välja, et vajadus tasuta menstruaalvarvikute jagamiseks on olemas (Free period..., 2023). 2023. aasta alguses lõpetati pilootprojekt edukalt ning tasuta menstruaalvarvikuid pakutakse koolides üle terve riigi.

Uus-Meremaa

2020. aastal alustati pilootprojektiga 15 koolis. Projekt kannab nime “Ikura | Manaakitia te whare tangata¹” (Ministry of ..., s.a.). Valitsuse eesmärk oli jõuda arusaamisele, kui palju ressursi nõuab tasuta menstuaaltarvikute pakkumine koolides. Pilootprojekt võib pidada edukaks, sest alates 2021. aasta veebruarist on tarvikud kättesaadavad koolides üle riigi. Rahastus on tagatud kuni 2024. aasta juunini. Koolides jagatakse nii hügieenisidemeid kui ka tampoone. Samuti pakutakse väikseid paberist kotte, et delikaatselt kasutatud tarvikud ära visata.

Üks kool, mis alustas tasuta menstuaaltarvikute pakkumisega 2021. aastal küsis ka menstueerivate õpilaste tagasisidet. Vastanud märkisid, et on väga rahul, et neid märgatakse ja koheldakse võrdselt. Õpilased rääkisid, kuidas menstruatsiooni ajal on väga raske keskenduda ja mõndadel õpilastel on ka tugevad krambid, mis segavad õppimist. Koolipoolne, ja ka projekti enda, suurem eesmärk on normaliseerida menstruatsiooni ja sellega kaasnevat (Bourke & Hylton, 2022). Kaalutakse kasutada ka rohkem jätkusuutlikke vahendeid (menstuaalanum, menstuaalpesu) ja noori nende kasutamisele suunata. Õpilased märkisid, et tunneksid ebamugavust jätkusuutlikke vahendeid iga päev koolikotis kaasas kanda ja võivad unustada need hoopis koju. Sellisel juhul oleks keeruline õpilasel abi saada kui koolipäeva jooksul peaks ootamatu olukord tekkima. (Ministry of ..., s.a.)

Varasemad uuringud näitavad, et menstuaaltarvikute kättesaadavus on probleem, mis vajab lahendamist. Uurijatele teadaolevalt pole Eestis teemakohaseid uuringuid avaldatud. Autoritele teadaolevalt saab koolides, kus ei pakuta tasuta menstuaaltarvikuid tualettruumides, neid küsida kooliarstilt. Samas eelmainitud projektid näevad väärtust just tualettruumides tasuta menstuaaltarvikute pakkumises. Töö eesmärk on selgitada välja kui paljud Tartu linna koolid pakuvad õpilastele 2023/2024 õppeaastal tasuta menstuaaltarvikuid ja mis põhjustel on seda otsustatud teha/mitte teha, selgitada välja koolinoorte kogemus seoses menstruatsiooniga ja menstuaaltarvikute kättesaadavusega. Eesmärgist lähtuvalt seati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kui paljud Tartu koolid pakuvad õpilastele tasuta menstuaaltarvikuid?
- 2) Millistel põhjustel pakutakse/ei pakuta õpilastele tasuta menstuaaltarvikuid?
- 3) Millised kogemused on koolinoortel seoses menstruatsiooni ja menstuaaltarvikute kättesaadavusega?

¹ eesti keeles “Menstruatsioon | Vaginaalse piirkonna eest hoolitsemine”

2. Metoodika

Uurimistöö läbiviimiseks valiti kombineeritud uurimismeetod. Bakalaureusetöös kasutati autorite poolt kogutud andmeid (edaspidi uuring 1) ja juba varem “Tartu Kooliside” projekti eestvedaja Eveliis Padari poolt kogutud andmeid (edaspidi uuring 2). Järgnevalt kirjeldatakse mõlema uuringu valimit, andmekogumist ja andmeanalüüsi.

2.1 Valim

Uuring 1 andmeid koguti ankeetküsimustikuga (Cohen *et al.*, 2007), mis sisaldas nii suletud kui ka avatud küsimusi. Küsimused koostati lähtuvalt uurimisküsimustest *Microsoft Forms* keskkonnas. Uurimistöös kasutati sihipärast valimit (Rämmer, 2014) ehk küsitleti 31 “Tartu Kooliside” projektis osalenud või osalevaid kooli. Meetod valiti, et saada kvantitatiivset infot (mitu kooli pakub tasuta menstuaalravikuid) ning kvalitatiivset infot (mis põhjustel on seda otsustatud teha/mitte teha), et sügavamalt aru saada põhjustest ja teguritest, mis kooli otsust mõjutavad või on mõjutanud. Vastused saadi 29st koolist ja vastajateks olid erinevad kooli töötajad (koolid said ise valida, kes vastab).

Uuring 2 uurimisinstrument oli küsimustik (Cohen *et al.*, 2007), mis saadeti “Tartu Kooliside” projektis osalenud Tartu 31 kooli õpilastele 2022/2023 õppeaasta lõpus. Küsimustikule vastas 1081 õpilast 21 üldhariduskoolist. Neist 42 õpilast vastas, et neil pole menstruatsioon alanud ning uuringu eesmärki silmas pidades eemaldati nad valimist. Valimiks sai 1039 menstrueerivat inimest. Suurim vanusegrupp oli 16–19 eluaastat (546), järgmisena 12–15 eluaastat (479) ning kõige vähem oli vastajaid alla 12-aastaste vanusegrupis (12). Kaks õpilast jätsid sellele küsimusele vastamata.

2.2 Andmekogumine

Bakalaureusetöö andmeid koguti kahe küsimustikuga. Esimese uuringu ankeeti piloteeriti kahes koolis. Pilootuuringu tulemusel vahetati küsimus “Mitu 12–18 aastast tüdrukut õppis teie koolis 2022/2023 õppeaastal?” küsimuseks “Mitu 12–18 aastast tüdrukut õppis teie koolis 2023. kalendriaastal” kuna saadi teada, et Tartu linnavalitsus eraldab koolidele menstuaalravikute ostmise jaoks kalendriaasta, mitte õppeaasta järgi. Muudes küsimustes muudatusi ei tehtud. Seejärel saatsid uurijad koolide kodulehtedel leiduvate andmete põhjal meili 31 kooli juhile. Meilis tutvustati bakalaureusetööd (Lisa 1) ning paluti täita küsimustik (Lisa 2) või edastada meil

koolis teemaga tegelevale töötajale. Bakalaureusetöö juhendaja Gerli Silm ja “Tartu Kooliside” projekti algataja Eveliis Padar aitasid küsimustikus koostamisel küsimusi sõnastada, täpsustada ja järjestada. Küsimustikus olid avatud küsimused ja valikvastustega küsimused (Cohen *et al.*, 2007). Saadud andmeid kasutati anonüümselt. Ühe nädala möödudes saadeti meil koos küsimustiku lingiga uuesti neile, kes polnud veel vastanud. Kaks nädalat peale küsimustiku esmast koolidele saatmist võtsid uurijad telefoni teel ühendust kümne kooliga, kes ei olnud veel vastanud.

Teise uuringu andmed kogus Eveliis Padar saates 28.09.2022 “Tartu Kooliside” projektis osalenud üldhariduskoolidele küsimustiku (Lisa 3), mida koolid õpilastega Stuudiumi ja E-kooli kaudu jagasid. Küsimustikus uuriti muuhulgas, kas õpilased on kasutanud Kooliside tooteid, kas nad on kunagi kogenud raskusi seoses menstuaalartvikute hankimisega, kas nad on pidanud kunagi päevade tõttu koolist või trennist puuduma või mõnest tunnist või tegevusest kõrvale jääma. Enamik olid kinnised küsimused ehk etteantud vastusevariantidega küsimused (Beilmann, 2020), millel oli avatud vastus täiendamiseks. Küsimustikule vastamine oli vabatahtlikkuse alusel ja anonüümne, kuid seda paluti teha kõigil menstueerivatel õpilastel. Küsimustik oli avatud kuni 22.11.2022. Bakalaureusetöö autorid võtsid 2023. aasta sügisel ühendust Eveliis Padariga, et saada rohkem teada “Tartu Kooliside” projekti kohta. Arutelu tulemusena said autorid teada ka küsimustikust ning lepidi kokku, et töö autorid analüüsivad ja avaldavad küsimustikust saadud tulemused.

2.3 Andmeanalüüs

Esimese uuringu tulemuste analüüsiks kasutati kirjeldavat statistikat ja induktiivset sisuanalüüsi. Esmalt koguti kokku vastused programmi *Microsoft Excel* ning eristati need suletud ja avatud vastusteks. Suletud küsimuste vastustest koostati samas programmis sagedustabel. Kodeerimiseks kasutati programmi *QCAmap* (Mayring, 2019) keskkonda, kuhu sisestati avatud vastused. Alustati nende vastanute vastustest, kelle koolis jätkati tasuta menstuaalartvikute jagamisega ning siis liiguti nende vastanute vastusteni, kelle koolis seda ei tehtud. Vastustes märgiti olulised tähenduslikud üksused ehk laused, sõnad ja tekstiosad. Neist üksustest kujunesid välja koodid (Tabel 1). Koodid kategoriseeriti sarnasuse alusel, näiteks koodidest “turvatunne” ja “kindlustunne” saadi üks kategooria nimega “turvatunne”. Analüüsi kvaliteedi tagamiseks kodeerisid mõlemad uurijad eraldi. Seejärel jagasid uurijad omavahel saadud tulemusi ning

arutasid kahekesi ning koos juhendajaga kategooriate sõnastuste üle kuni konsensusele jõudmiseni.

Teise uuringu analüüsiks kasutati kirjeldavat statistikat. Enne analüüsi teostamist eemaldati valimist vastajad, kellel polnud menstruatsioon veel alanud. Andmetest koostati sagedustabel.

Tabel 1. Koodide kujunemine küsimuse *Millistel põhjustel pakutakse õpilastele tasuta menstruaaltarvikuid?* näitel.

Tähenduslik üksus	Koodid
Koolis on olnud olukordi, kus oleme näinud vajadust selle järele, et tarvikud oleksid lastele kättesaadavad.	Vajadus
Tagab tüdrukutele kindlustunde. Ebaregulaarse menstruatsioonitsükli korral tagab privaatsuse.	Kindlustunne

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja kui paljud Tartu linna koolid pakuvad õpilastele 2023/2024 õppeaastal tasuta menstruaaltarvikuid ja mis põhjustel on seda otsustatud teha/mitte teha, selgitada välja koolinoorte kogemus seoses menstruatsiooniga ja menstruaaltarvikute kättesaadavusega. Alljärgnevalt tuuakse välja uurimistulemused uurimisküsimuste kaupa.

3.1 Tasuta menstruaaltarvikute pakkumine Tartu koolides

Uurimisküsimusele “Kui paljud Tartu koolid pakuvad õpilastele tasuta menstruaaltarvikuid?” täpset vastust ei saadud, kuna 31st Tartu koolist, kellele küsimustik saadeti, saadi vastused 29st. Selgus, et 25 kooli ehk 86% vastanutest osalevad endiselt 2022. aasta märtsis algatatud “Tartu Kooliside” programmis. Neist kahes koolis ei ole tasuta menstruaaltarvikud tualettruumides, seega kategoriseeritakse neid töös tasuta menstruaaltarvikuid mitte pakkuvate koolidena. Küsimustikus leiduvat valikvastust “Jah [osaleme], aga vahepeal ei osalenud” ei valinud ükski kool.

Vastanud koolidest 4 ehk 18% ütles, et ei osale enam programmis. Neist neljast kahes koolis on siiski tasuta menstruaaltarvikud tualettruumides olemas ning seetõttu kategoriseeritakse neid töös tasuta menstruaaltarvikuid pakkuvate koolidena. Kõik neli kooli, kus tasuta

menstruaalartvikuid tualettruumides pole vastasid, et õpilastel on võimalik saada tasuta menstruaalartvikuid mõnelt kooli töötajalt.

Kuigi 25 koolis on tasuta menstruaalartvikud tualettruumides olemas, siis selgus, et neist vaid 11nes koolis (44%) on artvikud kõikides tüdrukutele mõeldud tualettruumides. Ülejäänud märkisid, et menstruaalartvikud on olemas vaid osades või ühes kindlas tüdrukutele mõeldud tualettruumis. Üheksa kooli (36%) vastasid, et tualettruumides on lisaks hügieenisidemetele olemas ka tampoonid.

Küsimusele “Kui tihti kontrollitakse, et oleks piisavalt vahendeid kättesaadaval?” vastasid seitse kooli, et kontrollimine toimub kord päevas; üheksa kooli, et kontrollimine toimub paari päeva järel; seitse kooli, et kontrollimine toimub kord nädalas ja kaks kooli, et kontrollimine toimub kord kahe nädala jooksul. Saadi teada, et menstruaalartvikute kättesaadavuse kontrollimine ja nende jagamine on lahendatud kooliti erinevalt. Mainiti kümmet erinevat ametinimetust, neist levinumad olid koristaja (7), haldusjuht (4) ja kooliõde (3).

Üheksa kooli andmetel, kes olid kirjutanud täpselt välja mitu naissoost õpilast neil oli, kui palju raha saadi menstruaalartvikute ostmiseks ning mitmeks kuuks neid artvikuid jätkus arvatati välja keskmine kulu. Ühe aasta keskmine kulu ühe menstrueeriva õpilase kohta oli 3,47 eurot, kusjuures kõige suurem kulu oli 6 eurot aastas ühe õpilase kohta ja kõige väiksem oli 1,74 eurot.

3.2 Põhjused tasuta menstruaalartvikute pakkumiseks/mitte pakkumiseks

Uurimisküsimus “Millistel põhjustel pakutakse/ei pakuta õpilastele tasuta menstruaalartvikuid?” jaotatakse vastamise jaoks kaheks. Esmalt vastatakse küsimusele “Millistel põhjustel pakutakse õpilastele tasuta menstruaalartvikuid?”. Andmeanalüüsi tulemusena jagati koodid kolme kategooriasse: 1) vajadus, 2) turvatunne, 3) elementaarsus.

Vajadus. Vastanud tõid välja, et näevad oma koolides tasuta menstruaalartvikute kättesaadavuse vajadust. Selgitati, et seda on toetanud õpilaste arvamused ja tagasiside, fakt, et olemasolevaid menstruaalartvikuid kasutatakse ja ka see, et osad õpilased on vähekindlustatud perekondadest.

Turvatunne. Selgitati, et menstruaalartvikute olemasolu tekitab õpilastes turvatunde ja vähendab ärevust, sest ka siis, kui menstruatsioon peaks ootamatult algama või menstruaalartvikud on unustatud koju, on koolis vahendid olemas. Toodi välja, et ärevust võib tekitada ka mõne kooli töötaja käest menstruaalartvikute küsimine.

Elementaarsus. Vastanud rõhutasid, et tasuta menstruaalravikute olemasolu tualettruumides peaks olema elementaarne. Selgitati, et kuna sisuliselt kõigil tüdrukute tualettruume kasutavatel inimestel on menstruatsioon, siis ei ole ühtegi põhjust miks menstruaalravikud ei peaks seal olemas olema samuti nagu tualettpaber ja seep.

Uurimisküsimusele “Millistel põhjustel ei pakuta õpilastele tasuta menstruaalravikuid?” saadi vastused neljast koolist, kellest kaks osalevad endiselt “Tartu Kooliside” projektis, kuid neis koolides pole tualettruumides tasuta menstruaalravikud. Kõigis neljas koolis saab tasuta menstruaalravikuid küsida mõnelt kooli töötajalt (tavaliselt kooliarstilt).

Andmeanalüüsi tulemusena jagati koodid kahte kategooriasse – **ebasihtotstarbeline kasutus ja vajaduse puudumine**. Kaks kooli tõid tasuta menstruaalravikute mitte pakkumise põhjuseks kogemuse, et 2022. aastal “Tartu Kooliside” projekti alguses tualettruumidesse pandud menstruaalravikuid kasutati ebasihtotstarbeliselt, kool otsustas need tualettruumidest eemaldada. Teised kaks kooli tõid põhjuseks selle, et nende hinnangul puudub vajadus menstruaalravikuid tualettruumidesse panna, kuna õpilased on vana süsteemiga harjunud ja käivad vajadusel menstruaalravikuid kooliarstilt küsimas. Samad kaks kooli vastasid, et kui õpilaste poolt tuleks palve menstruaalravikud tualettruumidesse panna, siis nad seda ka teeksid.

3.3 Koolinoorte kogemused seoses menstruatsiooni ja menstruaalravikute kättesaadavusega

Uuring 2 vastab uurimisküsimusele: “Millised kogemused on koolinoortel seoses menstruatsiooni ja menstruaalravikute kättesaadavusega?” Järgnevalt toome välja olulisemad uurimistulemused (Tabel 2).

Tabel 2. Koolinoorte kogemused seoses menstruatsiooni ja ravikute kättesaadavusega.

Küsimus	Jah	Ei	Ei oma arvamust	Ei mäleta	Kokku
Kas Sa oled pidanud kunagi päevade tõttu koolist või trennist puuduma või mõnest tunnist või tegevusest kõrvale jääma?	681	287	-	69	1037
Kas Sa oled kunagi kogunud raskusi seoses menstruaalravivate hankimisega (sidemed, tampoonid, kupsikud, menstruaalpesu)?	274	761	-	-	1035

Kas Sa oled kasutanud oma koolis tasuta kättesaadavaid Koolisideme tooteid?	563	473	-	-	1036
Kas Sa sooviksid, et menstruatsioonitarbed oleksid tasuta kättesaadavad kõikidele Eesti kooliõpilastele?	974	5	59	-	1038
Kas oled menstruaalravete puudumisel pidanud kasutama muid vahendeid?	812	227	-	-	1039

Selgus, et 66% vastanutest on kogenud menstruatsiooni tõttu koolist või huvitegevusest kõrvalejäämist. 26% vastanutest tõi välja, et neil on olnud raskusi menstruaalravikute hankimisega. Levinumate põhjustena toodi välja majanduslik olukord, menstruaalravikute hind, häbi vahendeid osta, poodi mineku võimaluse puudumine ja ootamatu olukord. 54% vastanutest ütles, et on kasutanud menstruaalravikuid, mis tänu Kooliside projektile on kooli tualettruumis olemas. Kui tualettruumis puuduvad ravikud, siis peavad õpilased kasutama muid kättesaadavaid vahendeid. Küsitluses ütlesid 78% õpilastest, et nad on pidanud seda tegema. Sagedasemad vahendid olid tualettpaber (95%) ja salv- ja taskurätikud (48%). Lisaks olid mõned pidanud kasutama ebahügieenilisi vahendeid, näiteks sokke (2%), riidest rätikut (2%), mütsi, kirjapaberit, pappi ja kilekotti. Suur enamus õpilastest (94%) märkis, et tasuta hügieenitarvikud võiksid olla kättesaadavad kõikidele Eesti kooliõpilastele.

Arutelu

Uurimuse esimeses osas (uuring 1) saadi vastus uurimisküsimusele “Kui paljud Tartu koolid pakuvad õpilastele tasuta menstruaalravikuid?”. Tartu 31st üldhariduskoolist vastas 29 kooli ning neist 25 pakub õpilastele tasuta menstruaalravikuid (kaks neist teevad seda “Tartu Kooliside” projekti väliselt). See tähendab, et enamikes (teadaolevate andmete kohaselt maksimaalselt 87%, minimaalselt 80%) Tartu koolides saavad menstrueerivad õpilased vajadusel ja kellelki luba küsimata tasuta menstruaalravikuid kasutada. Samas vastasid vaid 11 kooli 25st, et menstruaalravikud on olemas kõigis tualettruumides, mida menstrueerivad inimesed kasutavad. Selle töö autorite soovitus on, et ravikud oleksid olemas kõigis tualettruumides, kuna õpilane võib alles tualettruumis olles avastada, et tal on menstruatsioon alanud. Siiski võib ebamugavus olla kordades lühiajalisem siis, kui õpilane peab menstruaalraviku saamise jaoks liikuma teise tualettruumi, kui siis, kui koolis ravikuid pole või neid peab kellegi käest küsima.

Koolides oli lahendatud väga erinevalt küsimus, et kes vahendite kättesaadavuse eest vastutab. Näiteks ühes koolis vastutasid õpilasesinduse liikmed selle eest, et tualettruumidesse kokkulepitud inimese kabinetist menstruaalartvikuid juurde tuua. See leid võiks inspireerida koole, kes tasuta menstruaalartvikuid veel ei jaga, seda tegema, kuna teema eest vastutamine ei pea olema ühe inimese, vaid saab olla jagatud kohustus. Lisaks saab kool tasuta menstruaalartvikuid jagades säästa õpilasi häbi ja piinlikkuse tundest, mis autorite arvates ei peaks küll menstruatsiooniga kaasas käima, kuid mida õpilased ja täiskasvanud küsimustikes välja tõid.

Urimisküsimusele “Millistel põhjustel pakutakse/ei pakuta õpilastele tasuta menstruaalartvikuid?” saadi menstruaalartvikuid pakkuvate koolide poolt kolm peamist põhjust: menstruaalartvikute olemasolu tualettruumides peetakse elementaarseks, see tekitab õpilastes turvatunde, selleks on koolides vastajate hinnangul väga reaalne vajadus. Õpilaste tagasisidest lähtuvalt on üheksa kool lisanud tualettruumidesse lisaks hügieenisidemetele ka tampoonid.

Koolid väljendasid tänulikkust, et linnavalitsus menstruaalartvikute jagamist võimaldab ja seeläbi menstrueerivaid inimesi toetab. Selle jaoks kulub keskmiselt 3,47 eurot ühe menstrueeriva õpilase kohta aastas. See number on pisut suurem, kui Lennuakadeemia raporteeritud 3 eurot (Miil, 2021). Erinevus võib tulla sellest, et Lennuakadeemias õpivad täiskasvanud, kellel võib olla vähem piiranguid seoses menstruaalartvikute hankimisega (näiteks vähem häbi neid osta). Autorid leiavad, et kuigi keskkonnahoiu eesmärgil oleks positiivne, kui ühekordseid menstruaalartvikuid vähem kasutataks, siis nende jagamine koolis on põhjendatud ja vajalik.

Koolid, kes tasuta menstruaalartvikuid ei paku, on võtnud selle otsuse vastu kahel põhjusel. Kaks kooli vastasid, et koolis kasutati tasuta menstruaalartvikuid ebasihtotstarbeliselt, kui need tualettruumides olid ning kaks kooli vastasid, et ei näe selle jaoks vajadust. Mõned koolid, kes programmis osalevad mainisid samuti minevikus toimunud intsidente seoses menstruaalartvikute ebasihtotstarbelise kasutamisega. Samas ei öelnud neist ükski, et probleem endiselt jätkuks. Seetõttu võib arvata, et isegi kui alguses probleemid ilmnevad, siis õpilased harjuvad uue tavaga ära ning hakkavad menstruaalartvikuid kohtlema samamoodi nagu teisi tualettruumis olevaid hügieeni toetavaid vahendeid (näiteks seepi ja tualettpaberit).

Urimisküsimusele “Millised kogemused on koolinoortel seoses menstruatsiooni ja menstruaalartvikute kättesaadavusega?” vastas uuring 2, mille tugevuseks võib lugeda, et uuringule vastas 1039 menstrueerivat inimest, mis on 17% 2022. aastal Tartus elavatest vanuses

10–19 eluaastat naissoost inimestest (Tartu rahvastikupüramiid ..., 2022). Selgus, et menstruatsioon võib mõjutada õpilase haridust, kuna 681 õpilast 1039st vastasid, et on pidanud menstruatsiooni tõttu koolist või huvitegevusest kõrvale jääma. See 66% on tunduvalt suurem, kui kirjanduses esitatud 20% (Sivakami *et al.*, 2019; Wall *et al.*, 2020). Erinevus võib tuleneda sellest, et küsimustikus küsiti korraka nii koolist kui huvitegevusest puudumise ja kõrvalt jäämise kohta, samas kui kirjanduses uuriti vaid koolist puudumist.

Puudumise või kõrvale jäämise põhjusena tõid kõikidest vastanutest 26% välja, et neil on olnud raskusi menstruaalravikute kättesaadavusega. Täpsustustest selgusid peamised põhjused, milleks olid ootamatu olukord (menstruatsioon võib alata ootamatult), menstruaalravikute hind ja majanduslik olukord, lisaks ostmise võimaluse puudumine (näiteks koolipäeva ajal) ja häbi menstruaalravikuid osta. Kõiki neid põhjuseid ehk probleemi üldisemalt võib leevenda tasuta menstruaalravikute olemasolu kooli tualettruumides. Seda rõhutab ka asjaolu, et üle poole (54%) vastanutest ütles, et on kasutanud menstruaalravikuid, mis tänu “Tartu Kooliside” projektile kooli tualettruumis olemas on. See tähendab, et enam kui 500 õpilast Tartus on silmitsi seisnud olukorraga, kus on olnud vajadus menstruaalravikute järele, mida nad ise erinevatel põhjustel ei saanud täita.

Siinkohal tuleb silmas pidada, et õpilastele suunatud küsimustik (uuring 2) jõudis õpilasteni 2022. aasta septembris ja “Tartu Kooliside” projekt algatati Eveliis Padari poolt 2022. aasta märtsis. See tähendab, et vastused laekusid ajal, kus tasuta menstruaalravikud olid koolides olnud vaid mõned kuud. Võib eeldada, et aastatega on õpilaste protsent, kes on pidanud tualettruumides olemasolevaid ravikuid kasutama tõusnud ning vajadus nende olemasoluks on veelgi suurem, kui bakalaureusetöös ilmneb. Vastanute poolt välja toodud piiranguteks vahendite hankimiseks oli menstruaalravikute hind ja majanduslik olukord. See põhjendab Eesti inimeste soovi madalamaks käibemaksuks menstruaalravikutele (Padar, 2021). Töö kirjutamise ajal pole Eesti riik veel ühinenud enam kui kümne Euroopa riigiga, kus on menstruaalravikutele rakendatavat käibemaksu kõigi jaoks vähendatud (States with..., 2020).

Vajadust menstruaalravikute kättesaadavuse parendamiseks tõestab küsitluse tulemus, et 78% vastanutest on pidanud menstruaalravikute asemel kasutama leket vältimiseks muid vahendeid. Uurimuses esineb piirang nende andmete seostamises Tartu koolides tasuta menstruaalravikute pakkumisega, kuna pole teada, kui suur osa nendest juhtumitest leidis aset koolis. Siiski tõestavad järgnevad andmed tasuta menstruaalravikute kättesaadavuse vajadust.

Suur osa vastanutest oli pidanud kasutama tualettpaberit (95%) ja salv- ja taskurätikuid (48%), aga toodi välja ka muid asju, nagu erinevad tekstiilitooted (sokid, rätikud, mütsid), papp, kirjepaber ja kilekotid. Sellised vahendid võivad põhjustada lekkimist, häbi ja kahjustusi inimese tervisele (Wall *et al.*, 2020).

Võib eeldada, et keegi ei soovi olla sunnitud selliseid ebaügieenilisi vahendeid kasutama, eriti kuna 94% õpilasi vastasid, et tasuta hügieenitarvikud võiksid olla kättesaadavad kõikidele Eesti kooliõpilastele ja umbes 5% vastanutest märkis, et ei oma selles küsimuses arvamust. Seega on selge, et õpilased näevad vajadust tasuta menstruaalravikute jagamiseks ning enamik Tartu üldhariduskoolidest seda vajadust ka täidavad.

Aastal 2024 teeb Tartu linnavalitsus koostööd “Tartu Kooliside” projektiga ja rahastab tasuta menstruaalravikute pakkumist. Autorid loodavad, et uuringu tulemused toetavad Tartu linnavalitsust seda koostööd pikaajaliselt jätkama ning et teised omavalitused saaksid Tartust inspiratsiooni ja üle Eesti Vabariigi saaksid menstruaalravikud vähemalt koolides tasuta kättesaadavaks.

Töö piirangutena saab välja tuua, et kõikidest koolidest ei saadud vastuseid, seega ei teata täpset olukorda. Siiski saadi vastused 94% “Tartu Kooliside” projektis osalenud koolidelt, mis annab piisava informatsiooni järeltuste tegemiseks. Piiranguks saab tuua ka selle, et ei ole teada täpsemalt, mis põhjustel pidid õpilased õppetööst/huvitegevustest kõrvale jääma, kuna uuring 2 küsimustikus oli see esitatud avatud küsimusena.

Vaatamata eelnevalt välja toodud piirangutele saab siiski välja tuua töö praktilise väärtuse. Esiteks võiks töö tõsta teadlikkust, et menstruaatsioon ja sellega kaasnevad asjaolud, näiteks probleemid menstruaalravikute kättesaadavusega võivad takistada Tartu õpilastel hariduse omandamist. Teiseks näitab töö “Tartu Kooliside” projekti vajalikkus, kuna menstrueerivad õpilased tunnevad turvatunnet tänu sellele, et koolis on menstruaalravikud olemas, kui neid peaks ootamatult vaja minema või kui õpilasel on olnud erinevatel põhjustel raskusi menstruaalravikute hankimisega.

Autorid soovivad edaspidi uurida olukorda ka teistes Eesti linnades seoses koolijuhtide ja õpilaste arvamustega tasuta menstruaalravikute pakkumisest koolides. Seda oleks võimalik teha kvantitatiivse küsimustikuga ning selle tulemusena võiks tekkida olukord, kus igas Eesti piirkonnas jagatakse tasuta menstruaalravikuid vastavalt vajadusele.

Autorid loodavad, et tulevikus on kõikides Eesti koolides tasuta menstruaalravikud, et ükski inimene ei peaks koolist puuduma, kuna tal pole võimalust menstruaalravikuid osta, või enne koolipäeva lõppu koju minema, sest tal hakkas ootamatult menstruatsioon.

Tänu sõnad

Autorid tänavad bakalaureusetöö juhendajat Gerli Silma, kes toetas neid töö valmimisel nii teadmiste kui ka lahkete sõnadega. Suured tänud on pälvinud ka Liina Lepp, kes innustas autoreid uurimust läbi viima. Autorid soovivad edastada suurimad tänud Eveliis Padarile, kes on “Tartu Kooliside” projekti kaudu toonud tasuta menstruaalravikud paljudesse Tartu koolidesse ja mõjutanud seeläbi otseselt menstrueerivate õpilaste heaolu ning laiemalt kogu Eesti ühiskonda. Viimaks soovivad autorid tänada kõiki inimesi, kes töötavad ja on töötanud väsimatult võrdsema ühiskonna nimel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et oleme koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega. Autorid panustasid bakalaureusetöösse võrdselt, kusjuures Charlyz VihmaPisar Zobel kirjutas suurema osa peatükist “Tasuta menstruaalravikute vajadusest” ja Liisa Koppel kirjutas suurema osa peatükist “Tasuta menstruaalravikute jagamise programmide näited riigiti”.

Liisa Koppel /allkirjastatud digitaalselt/

Charlyz VihmaPisar Zobel /allkirjastatud digitaalselt/

16.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Aug, T. (2022). *Eesti rahvastik soo, vanuse, rahvuse ja elukoha järgi kolme rahvaloenduse põhjal*.
<https://www.stat.ee/et/uudised/eesti-rahvastik-soo-vanuse-rahvuse-ja-elukoha-jargi-kolme-rahvaloenduse-pohjal>
- Beilmann, M. (2020). Kõsimustiku koostamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kusimustiku-koostamine/>
- Billingsley, C., Key, R., Scroggins, S., Sebert Kuhlmann, A., Shato, T., & Teni, M. (2020). T. Students' Menstrual Hygiene Needs and School Attendance in an Urban St. Louis, Missouri, District. *Journal of adolescent health, 67*(3), 444-446.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.05.040>
- Bourke, R., & Hylton, B. (2022). *Young people's perspective of school-based resourcing for menstruation*. <https://doi.org/10.18296/set.1514>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, L. (2007). *Research methods in education. Sixth edition*. Taylor & Francis e-Library.
<https://islmblogblog.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/05/rme-edu-helpline-blogs-pot-com.pdf>
- Cotropia, A. C. (2019) Menstruation Management in United States Schools and Implications for Attendance, Academic Performance, and Health, *Women's Reproductive Health, 6*(4), 289-305. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/23293691.2019.1653575>
- Eesti Vabariigi põhiseadus § 37 (2015). *Riigi Teataja I, 27.04.2011, 2*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/127042011002>
- Free period product trial declared a success in Helsinki* (2023). Yle News.
<https://yle.fi/a/74-20013638>
- Grant, M., Lloyd, C., & Mensch, B. (2013). Menstruation and School Absenteeism: Evidence from Rural Malawi. *Comparative Education Review, 57*(2), 260–284.
<https://doi.org/10.1086/669121>
- Hey girls... (2022). *We will bring an end to period poverty in the UK...*
<https://www.heygirls.co.uk/about/hey-girls-social-impact/>
- Koskenniemi, A. (2023). Extremely Private and Incredibly Public—Free Menstrual Products and the “Problem” of Menstruation in the Finnish Public Discourse. *NORA-Nordic Journal of*

Feminist and Gender Research, 1-14.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08038740.2023.2189301>

Mayo Clinic. (2022). *Toxic Shock Syndrome*.

<https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/toxic-shock-syndrome/symptoms-causes/syc-20355384>

Mayring, P. (2020). Qualitative Content Analysis: Demarcation, Varieties, Developments [30 paragraphs]. *Forum: Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 20(3), Art. 16, <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-20.3.3343>

Miil, M. (2021, 10. november). Marget Miil: tasuta hügieenitarbed koolid – lihtne projekt, kuid suure mõjuga. *Tartu Postimees*.

<https://tartu.postimees.ee/7381708/marget-miil-tasuta-hugieenitarbed-koolis-lihtne-projekt-kuid-suure-mojuga>

Ministry of Education New Zealand (s.a). *Ikura | Manaakitia te whare tangata: Period products in schools*.

<https://www.education.govt.nz/our-work/overall-strategies-and-policies/wellbeing-in-education/ikura-manaakitia-te-whare-tangata-period-products-in-schools/>

New app to access free period products. (2022). *Scottish Government news*.

<https://www.gov.scot/news/new-app-to-access-free-period-products/>

Orav, A. T. (2022, 16. veebruar). Tartu koolidesse jõuavad tasuta hügieenisidemed. *Eesti Päevaleht*.

<https://epl.delfi.ee/artikkel/95925375/tartu-koolidesse-jouavad-tasuta-hugieenisidemed>

Padar, E. (2021). Noortele tasuta menstruaaltarvikud. *Rahvaalgatus*, 04.03.2021.

<https://rahvaalgatus.ee/initiatives/a3eaed0b-2796-45e1-8c49-c8a7884896bc>

Rohatgi, A., & Dash, S. (2023). Period poverty and mental health of menstruators during COVID-19 pandemic: Lessons and implications for the future. *Front Glob Womens Health*, 04. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10014781/>

Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. <https://samm.ut.ee/valimid>

Scottish Government (2021, 12. jaanuar). *Period Products (Free Provision) (Scotland) Act 2021*.

<https://www.legislation.gov.uk/asp/2021/1/enacted#top>

Scottish Government. (2022). *Access to free period products: baseline survey results*.

<https://www.gov.scot/publications/access-free-period-products-baseline-survey-results/pa>

ges/3/

Sivakami, M., Maria van Eijk, A., Thakur, H., Kakade, N., Patil, C., Shinde, S., Surani, N., Bauman, A., Zulaika, G., Kabir, Y., Dobhal, A., Singh, P., Tahiliani, B., Mason, L., Alexander, K. T., Thakkar, M. B., Laserson, K. F., & Phillips-Howard, P. A. (2019). Effect of menstruation on girls and their schooling, and facilitators of menstrual hygiene management in schools: surveys in government schools in three states in India, 2015. *Journal of global health, 9*(1), 010408. <https://doi.org/10.7189/jogh.09.010408>

States with a Special VAT Treatment. (2020).

https://periodtax.org/documents/periodtax_states-with-special-vat-treatment.pdf

Stewart, C. (2023). The menopause in Europe - statistics and facts. *Statista*.

<https://www.statista.com/topics/10558/menopause-in-europe/#topicOverview>

Tartu rahvastikupüramiid 31.12.2022 seisuga (2022)

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrljoiZDczNDJjNzQtMmVhYy00ZDZiLTlmYmEtMGZjNTIyMjMzOTM0IiwidCI6ImJmMjEzMWEwLTNmNjgtNDgxMy04NGVmLTJiZTQzNDdlZDM4ZSIsImMiOjh9>

Wall L. L. (2020). Period Poverty in Public Schools: A Neglected Issue in Adolescent Health.

The Journal of adolescent health: official publication of the Society for Adolescent Medicine, 67(3), 315–316. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.06.027>

Wood White, K. (2018). *All about periods*. <https://kidshealth.org/en/teens/menstruation.html>

Üldhariduskoolid (2023, 13. detsember) <https://www.tartu.ee/et/uldhariduskoolid>

Lisad

Lisa 1. Pöördumiskiri

Tere!

Palume Teie abi Tartu Ülikooli bakalaureusetöö kirjutamisel.

Uurime, mitu kooli Tartus on jätkanud “Tartu Kooliside” projektis osalemist, mis algatati 2022 aasta märtsis MTÜ Päevad ja Ööd ning Tartu Linnavalitsuse koostöös. Tänu projektile saavad Tartu üldhariduskoolid taotleda raha, et pakkuda koolis tasuta menstruaalartvikuid.

Uurime, mis põhjustel on programmis osalemist jätkatud ja mis põhjustel mitte.

Kuna meie valimis on 31 Tartu kooli, mis 2022. aastal projektis osalesid, siis on meile ülioluline, et ka Teie kool meie küsimustikule vastaks. Palume väga, et seda teeks inimene, kes selle teemaga koolis tegeleb või annaksite meile teada, kellele küsimustiku peaksime edastama.

Vastamine võtab umbes 5 minutit ja vastates võite olla täiesti ausad. Küsime küsitluses kooli nime uurijatena vastajatest ülevaate saamiseks, kuid bakalaureusetöös ei avalda andmeid ühegi kooli nimega seostatavalt.

Suured tänud koostöö eest!

Link küsimustikule: [link]

Lugupidamisega

Liisa Koppel ja Charlyz VihmaPisar Zobel

Tartu Ülikool

Humanitaar- ja sotsiaalinete õpetamine põhikoolis, 3. aasta tudengid

Küsimuste korral palume kirjutada liisaaun@ut.ee või charlyz.vihmapisar.zobel@ut.ee või helistada [telefoninumber] (Liisa) või [telefoninumber] (Charlyz)

Lisa 2. Koolidele saadetud küsimustik

Palun valige nimekirjast oma kool.

Valikvastus: 31 kooli nimed

Palun kirjutage oma ametinimetus.

Avatud vastus:

Mitu 12 - 18 aastast tüdrukut õppis Teie koolis 2023. kalendriaastal? (Umbes)

Avatud vastus:

Kas Teie kool osaleb endiselt 2022 aasta märtsis käivitatud Tartu Kooliside programmis?

Valikvastus:

Jah, tasuta menstruaaltarvikud on tualettruumides olnud sellest ajast olemas

Jah, aga vahepeal ei osalenud (*selle vastuse valimisel avanes küsimus “Palun selgitage, miks otsustasite vahepeal mitte osaleda ning miks uuesti osalema hakkasite.”, edasi olid kõik küsimused nagu järgnevalt kirjeldatud*)

Ei, aga tualettruumides on siiski tasuta menstruaaltarvikud (*selle vastuse valimisel avanesid küsimused “Palun selgitage, miks ei jätkanud Teie kool programmis osalemisega?”*

Valikvastus: Süsteem oli liiga keeruline

Leidsime mujalt rahastuse

Avatud vastus:

“Oleksime tänulikud, kui põhjendaksite oma eelmist vastust.”

Avatud vastus:

“Mis motiveeriks Teie kooli uuesti programmiga ühinema?”

Avatud vastus:

Edasi olid kõik küsimused nagu järgnevalt kirjeldatud)

Ei, tualettruumides pole tasuta menstruaaltarvikuid (*selle vastuse valimisel avanesid küsimused*
“Palun selgitage, miks ei jätkanud Teie kool programmis osalemisega?”

Valikvastus:

Koolis ei olnud vastutavat kontakti

Süsteem oli liiga keeruline

Juhtkonna hinnangul puudus noortel huvi/vajadus toodete vastu

Toodete jagamine oli liiga keeruline/ajamahukas

Avatud vastus:

“Mis motiveeriks Teie kooli uuesti programmiga ühinema?”

Avatud vastus:

Rohkem küsimusi ei esitatud).

Palun selgitage, miks otsustasite programmis jätkata.

Avatud vastus:

Kas Teie koolis on tualettruumid:

Valikvastus:

poistele ja tüdrukutele eraldi

poistel ja tüdrukutel ühised

kooliastmetel eraldi

kooliastmetel ühised

Avatud vastus (muu):

Millistes tualettruumides on tasuta tarvikud?

Valikvastus:

kõikides tüdrukutele mõeldud tualettides

ainult gümnaasiumi tüdrukute tualettides

ainult gümnaasiumi kõikides tualettides

ainult põhikooli tüdrukute tualettides

ainult põhikooli kõikides tualettides

gümnaasiumi ja põhikooli tüdrukute tualettides

ühes kindlas tualettruumis (*selle vastuse valimisel avanes küsimus “Palun täpsusta oma vastust. Millises tualettruumis menstruaaltarvikuid pakute ja miks just selles tualetis”, edasi olid kõik küsimused nagu järgnevalt kirjeldatud*)

Milliseid menstruaaltarvikuid Teie koolis pakutakse?

Valikvastus:

Hügieenisidemed

Tampoonid

Pesukaitsmed

Avatud vastus (muu):

Kuidas toimub menstruaaltarvikute eksponeerimine tualettruumides?

Valikvastus:

Riiulites

Sahtlites

Korvid

Avatud vastus (muu):

Kes vastutab menstruaaltarvete jaotamise eest?

Valikvastus:

Koristaja

Kooliõde

Õpetajad

Huvijuht

Õppejuht

Avatud vastus (muu):

Kui tihti kontrollitakse, et oleks piisavalt vahendeid kättesaadaval?

Valikvastus:

Kord päevas

Paari päeva järel

Kord nädalas

Kord kahe nädala jooksul

Kord kuus

Ei kontrolli

Õpilased annavad märku *(selle vastuse valimisel avanes küsimus “Palun täpsustage, kuidas ja kellele - kas õpilased teavad, kelle poole pöörduda kui tooted otsas on?”, edasi olid kõik küsimused nagu järgnevalt kirjeldatud)*

Avatud vastus (muu):

Kuivõrd rahul olete Tartu Kooliside raha taotlemise võimalustega?

Valikvastus: sai märkida 1 kuni 5 tähte. 1 tähe juures oli kirjas “Ei ole rahul”, viienda tähe juures oli kirjas “Väga rahul”

Palun põhjendage enda hinnangut. Mida sooviksite muuta? Millega olete rahul?

Avatud vastus:

Mitu eurot kulus koolil 2023. kalendriaastal menstruaalravete peale?

Avatud vastus:

Mitmeks kuuks Teil eelmisel kalendriaastal Kooliside projekti toel mentstruaaltarbeid koolis jätkus?

Valikvastus:

sai märkida 1 kuni 12 kuud.

Avatud vastus (muu):

Valikvastus:

Ei kehti, sest ei osale enam programmis

Kas olete noortelt küsinud tagasisidet mentstruaaltarvete kohta?

Valikvastus:

Jah (*selle vastuse valimisel avanes küsimus "Palun täpsustage, kuidas."*)

Valikvastus:

Küsimustik

Õpetajate kaudu

Avatud vastus (muu):

"Mis on olnud olulisim õpilastepoolne tagasiside Teie hinnangul"

Avatud vastus:

Ei

Edasi olid kõik küsimused nagu järgnevalt kirjeldatud.)

Mida soovite veel lisada menstruaaltarvete pakkumine koolis teema kohta?

Avatud vastus:

Lisa 3. Küsimustik, Padar

Mis koolis Sa õpid?

Valikvastus: Emajõe Kool, Hiie Kool, Hugo Treffneri Gümnaasium, Ilmatsalu Kool, Miina Härma Gümnaasium, Tartu Aleksander Puškini kool, Tartu Annelinna Gümnaasium, Tartu descartes kool, Tartu erakool, Tartu Forseliuse Kool, Tartu Hansa Kool, Tartu Herbert Masingu Kool, Tartu Jaan Poska Gümnaasium, Tartu Karlova Kool, Tartu Katoliku Hariduskeskus, Tartu Kesklinna Kool, Tartu Kivilinna Kool, Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium, Tartu Kristlik Põhikool, Tartu Kroonuaia kool, Tartu Luterlik Peetri Kool, Tartu Maarja Kool, Tartu Mart Reiniku Kool, Tartu Raatuse Kool, Tartu Rahvusvaheline Kool, Tartu Tamme Gümnaasium, Tartu Tamme Kool, Tartu Täiskasvanute Gümnaasium, Tartu Waldorfgümnaasium, Tartu Variku Kool, Tartu Veeriku Kool

Mis on Sinu sooidentiteet:

Valikvastus: naine, transmees, mittebinaarne, eelistan mitte öelda

Avatud vastus: muu (palun täpsusta)

Kui vana Sa oled?

Valikvastus: alla 12, 12-15, 16-19, 20+

Kui vana Sa olid kui Sul esimest korda menstruatsioon algas?

Avatud vastus:

Kas Sa oled pidanud kunagi päevade tõttu koolist või trennist puuduma või mõnest tunnist või tegevusest kõrvale jääma?

Valikvastus: jah, ei, ei mäleta

Avatus vastus: Soovi korral palun täpsusta

Kas Sa oled kasutanud oma koolis tasuta kättesaadavaid Koolisideme tooteid?

Valikvastus: jah, ei

Avatud vastus: Soovi korral palun täpsusta, kas vahendid on alati olnud kättesaadavad, kas neid võiks muul moel välja panna, kas tooted on sobilikud vms

Kas Sa oled kunagi kogenud raskusi seoses menstruaalravete hankimisega (sidemed, tampoonid, kupsikud, menstruaalpesu)?

Valikvastus: jah, ei

Avatud vastus: Soovi korral palun täpsusta, kas vahendid on alati olnud kättesaadavad, kas neid võiks muul moel välja panna, kas tooted on sobilikud vms

Kas Sa sooviksid, et menstruaalravet oleksid tasuta kättesaadavad kõikidele Eesti kooliõpilastele?

Valikvastus: jah, ei, ei oma arvamust selles küsimuses

Kui Sul pole olnud menstruaalravet kättesaadavad mingil põhjusel, mida Sa nende asemel oled kasutanud?

Valikvastus: tualettpaberit, taskurätikut, salvrätikuid, sokke, riidest rätikut, ei midagi loetletutest, mul pole kunagi neid vahendeid ootamatult vaja läinud

Avatud vastus: Soovi korral palun täpsusta

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Liisa Koppel Charlyz VihmaPisar Zobel,

1. Anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose “Tasuta menstruaaltarvikute pakkumine Tartu koolides ja õpilaste kogemus seoses menstruatsiooniga, mille juhendaja on Gerli Silm, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Liisa Koppel

Charlyz VihmaPisar Zobel

16.05.2024